

Позиция на КНСБ относно присъединяването на България в еврозоната*

27.10.2022

От много години Конфедерацията на независимите синдикати в България води последователна политика в посока присъединяване на страната ни първо към механизма за обменните курсове (ERM II), а след това и към еврозоната. Според нас въпросът с членството на България в „клуба на богатите“ в ЕС трябва да бъде надпартийна цел, която не трябва да разделя обществото, а напротив, да го обединява в интерес на бъдещото развитие.

Влизането на страната ни в ERM II през 2020 г. бе началото на дълъг процес. През последните месеци въпросът за членството в еврозоната се превърна в най-актуалната тема на икономическата политика в страната. Този въпрос беше обект на политизиране в контекста на предсрочните парламентарни избори и се използваше като основа за идеологически и геополитически конфликти. Според нас подобно говорене е погрешно и вредно за страната. В настоящия момент ни е необходима качествена подготовка за въвеждане на единната европейска валута и анализ на потенциалните възможности и предизвикателства при функционирането на българската икономика в рамките на финалния етап от Икономическия и паричен съюз. Това е отговорното и прагматично поведение, което съчетано с подходяща информационна кампания за обществото, трябва да осигури предвидимост и знание по този въпрос.

Припомняме, че ако стъпим въз основа на опита на страните, които се присъединиха към ЕС след 2004 г. и вече са членки на еврозоната, резултатите за българското стопанство в икономически и социален план биха могли да бъдат доста обнадеждаващи в дългосрочен период. Така например през периода 1999 – 2008 г. т.нар. периферни страни постепенно влошават своята конкурентоспособност и равнище на реална конвергенция в доходите, докато **страните от Централна и Източна Европа, които се присъединиха към еврозоната след 2008 г., не показват отчетливи признаци на загуба на конкурентоспособност в средносрочен план, а също така бележат и значителен ръст на реалната покупателна способност на доходите.** Ако внимателно се изследва различният опит на двете групи страни, то много лесно може

* *Позицията е одобрена от Координационния съвет на КНСБ на заседание на 25 октомври 2022 г.*

да се даде отговор на въпросите за това каква би могла да бъде конкурентоспособността на българската икономика и равнището на заплащане, ако страната ни приеме еврото като единна валута, и ако не го.

Освен това, важно е да не забравяме, че присъединяването на България към Икономическия и паричен съюз (ИПС) ще представлява крайната фаза от европейската интеграция на страната. Още с подписването през юни 2005 г. на Договора за присъединяване към ЕС (в сила от 1 януари 2007 г.) България се задължава да замени националната си валута с еврото, но без в правния акт да бъде предвиден краен срок за това. До момента на присъединяване към ИПС страната ни има статут на държава членка с дерогация, което означава, че няма пълни права в ИПС.

От гледна точка на последователността, първото условие за членство в еврозоната, е страната да е членка на ЕС. Второто условие е страната да участва във VM 2 и Единния надзорен механизъм на ЕЦБ. И на трето място, страната трябва да остане във VM 2 поне две години и да изпълни т.нар. Маастрихтски критерии за номинална конвергенция.

По отношение на формалните „Маастрихтски“ критерии за членство:

1. ***Критерий за ценова стабилност: за период от една година преди прегледа на резултатите инфлацията не трябва да надвишава с повече от 1.5 пр.п. средната инфлация в трите най-добре представящи се държави от ЕС по отношение на ценовата стабилност*** – Към средата на 2022 г. България не изпълнява референтния критерий за ценова стабилност. Въпреки това, в средносрочен план се очаква натискът към повишение на потребителските цени в страната да спадне, което ще позволи по-висок среден темп на спад на инфлацията към края на годината спрямо средният темп на спад на страните-членки на еврозоната с най-високи стойности. Въпреки обективно наложилите се отклонения по изпълнението на този показател, възможностите за неговото изпълнение са все още значителни.

2. ***Критерий за стабилност и устойчивост на публичните финанси. По време на прегледа на резултатите страната не трябва да бъде в процедура за прекомерен дефицит. Това означа, че съотношението на планирания или фактическия бюджетен дефицит спрямо БВП не трябва да надвишава 3%, а държавният дълг да не надхвърля прага от 60% от БВП*** – През периода 2016 – 2019 г. бяха отчетени нарастващи бюджетни излишъци в диапазона от 0.3 до 2.1% от БВП. Разпространението на пандемията от COVID-19 през 2020 г. и предприемането на

дискреционни фискални мерки за смекчаване на негативните последици от нея доведоха до формиране на бюджетен дефицит от 4.0% от БВП. Въпреки това, бюджетният дефицит на сектор остана относително нисък в сравнение със средния за еврозоната размер от 7.1% от БВП. През 2021 г. останаха в сила част от антикризисните мерки за борба с икономическите и здравните последици от пандемията, поради което дефицитът възлезе на 4.1% от БВП. Безпрецедентният характер на кризата, предизвикана от разпространението на COVID-19, беше причина през 2020 и 2021 г. ЕК да активира общата клауза за дерогация, предвидена в Пакта за стабилност и растеж, която бе удължена и за 2022 г. Прогнозата на КНСБ е, че няма да имаме проблем с изпълнението на този индикатор, тъй като включително и през 2022 г. е налице значително подценяване на БВП и приходите, а оттам и значително по-висок дефицит. Подобна тенденция на планиране на по-големи дефицити и отчитане на излишъци или по-малки дефицити, се наблюдава във всяка от предходните 8 години.

3. ***Критерий за стабилност на валутния курс: участие във ВМ 2 в продължение на поне 2 години без да се наблюдават прекомерни колебания (+/- 15%) на местната валута от предварително определения централен курс. Също така, държавата кандидатка не трябва да е осъществявала през същия период девалвация на централния курс на своята валута спрямо еврото*** – България винаги е изпълнявала този критерий, дотолкова, доколкото в страната ни има действащ Валутен борд и фиксирано съотношение на националната валута спрямо еврото.

4. ***Критерий за конвергенция на лихвените проценти: за период от една година преди осъществяването на прегледа на резултатите дългосрочният лихвен процент не трябва да надвишава с повече от 2 пр.п. този в трите най-добре представящи се държави в областта на ценовата стабилност*** – Към днешна дата страната ни изпълнява критерия. Нашите оценки са, че няма да има проблем с неговото изпълнение и в бъдеще, тъй като изменението на дългосрочните лихвени проценти от страна на ЕЦБ до голяма степен определя и поведението на централната ни банка на местно ниво.

Въпреки това, важно е да се каже, че **Хърватия например, бе призната за готова за Еврозоната въпреки, че не изпълнява един от формалните критерии, а именно, изискването държавният дълг да не надвишава 60% от БВП на страната.** В Конвергентния доклад на ЕЦБ по този въпрос пише следното: „Съотношението на дълга

на Хърватия е 79,8% от БВП през 2021 г., но това представлява спад с ок. 7,5 пр. п. спрямо пиковата стойност от 87,4% от БВП, регистрирана през 2020 г.“. Това означава, следвайки реципрочен подход на анализ, че **дори ако страната ни не отчете необходимото ниво на инфлация за влизане в еврозоната, но в същото време регистрира добра тенденция към подобрене на индикатора, то проблем не би трябвало да има** от гледна точка на изискванията на ЕЦБ спад на инфлационните равнища.

Освен формалните критерии за номинална конвергенция, оценката за готовността на дадена страна да се присъедини към еврозоната зависи и от т.нар. „неформални критерии“ за реална конвергенция. Тези неформални критерии касаят показатели като: 1) **Доход на човек от населението спрямо средното за ЕС**, 2) Равнище на цените спрямо средното за ЕС, 3) Интеграция на международната търговия, 4) Синхронизиране на бизнес циклите и т.н. Именно поради тази причина КНСБ настоява за ускорен ръст на доходите, както на минималните, така и на средните, за да може да покрием и неформалните правила, по които ще бъдем оценявани. Припомняме, че **няма нито една страна-членка на еврозоната, която в момента на присъединяването си към ИПС равнището на националната ѝ минимална заплата е било по-малко от 500 евро**. В това отношение страната ни има много какво да направи през следващите 12 месеца.

В този смисъл извеждаме на преден план няколко акцента, които трябва да бъдат обект на **подробна информационна кампания сред цялото общество**:

- Включването в еврозоната е свързано с превалутиране на цените и заплатите в евро при настоящия фиксиран валутен курс и без такси и комисиони, което заедно с действието на пазарните механизми **не следва да води до разгръщане на голям инфлационен процес**. Практиката в страните от еврозоната показва наличие на краткосрочен проинфлационен ефект от присъединяването, предизвикан от закръгляването на цените във възходяща посока или от рационалното невнимание на потребителите при преизчислението. **Според Евростат неговият размер е еднократен и незначителен, и е в рамките на около 0.3 пр.п.**
- **Приемането на еврото в България ще доведе до повишена конкурентоспособност в дългосрочен период и е предпоставка за ускорен ръст на доходите** и осъществяване на реална конвергенция в доходите. Опитът на страните от

периферията на еврозоната е показателен за влошаване на техните макроикономически и социални индикатори.

- **Наличието на Валутен борд и високият пазарен дял на банки от ЕС в България обуславят бърза трансмисия на паричната политика на ЕЦБ и значителното ѝ въздействие върху лихвите на междубанковия пазар в страната.**
- Съотношенията на бюджетните приходи и разходи към БВП имат циклично поведение, като средните им стойности са много по-ниски от отчетените за ЕС и еврозоната, но са съизмерими с тези за трите балтийски страни. Данъчните приходи са с относително стабилна структура във времето при доминация на регресивното облагане и косвените данъци, което е противоположно на данъчния модел в ЕС и еврозоната. **Налице са всички фискални предпоставки за изпълнение на формалните критерии от договорът от Маастрихт.**

Освен всичко това **КНСБ настоява за ефективно наблюдение на цените на стоките и услугите по време на преходния период и недопускане на спекулативни ръстове.** Това може да се гарантира посредством законови и институционални мерки, които да бъдат част от самия план за приемане на еврото в България. Освен това **социалните партньори, неправителственият сектор и медиите, трябва активно да се включат в процеса по наблюдение, сигнализиране и информирание** за действията, които са предприели контролните органи и регулатори. Само по този начин преходът ще бъде осъществен при максимална прозрачност.

В заключение **Конфедерацията на независимите синдикати в България счита, че българската икономика е постигнала значителни резултати в подготовката си за приемането на еврото, с изключение на частта с ръста на доходите.** Настояваме за активна политика по доходите в рамките на Бюджет 2023 и привеждането на минималната работна заплата в съотношение 50% от средната за полугодията на предходната година. Подобна политика само би допринесла допълнително за изпълнението и на „неформалните критерии“ за членство. **Настояваме за ясни ангажименти от страна на българските политици, че ще направят всичко необходимо, за да успее България да завърши своята икономическа интеграция на 01.01.2024 г.**